

VOJENSKÁ VĚDA, OZBROJENÝ ZÁPAS A OZBROJENÝ SYSTÉM

Život v přírodě i v společnosti a tím také jejich vývoj probíhá podle určitých objektivních, na vůli lidí nezávislých pravidel, jejichž podstatu tvoří zákony.

K společenským zákonům patří také zákony ozbrojeného zápasu, jako nejtýpější a nejcharakterističtější formy války. Zkoumání a aplikace zákonů, zákonitostí, principů a zásad ozbrojeného zápasu je předmětem vojenské vědy.

Pod pojmem **vojenská věda** je třeba chápat systém specifické činnosti, zkoumající zákony průběhu, vývoje a forem ozbrojeného zápasu, zákonitostí a principů výstavby, organizace, řízení a činnosti ozbrojených sil, souhrn metod této poznávací činnosti, souhrn teorií a poznatků, získaných i vytvořených touto poznávací činností.

Posláním vojenské vědy je nejen zkoumat podstatné jevy, vztahy ozbrojeného zápasu, ale na základě jejich poznání a správné aplikace umožňovat optimalizaci současného, ale také budoucího jednání.

Předmět zkoumání vojenské vědy představuje:

- **ozbrojený zápas**, jako ozbrojené násilí, uskutečňované činnosti ozbrojených sil svou vzájemně si nepřátelských stran, zákonitosti vývoje tohoto zápasu, formy jeho přípravy a vedení,

- **ozbrojené síly**, jako účelové soustavy společnosti, jejíž činnosti se ozbrojený zápas uskutečňuje; zákonitosti i principy výstavby organizace, řízení a činnosti ozbrojených sil v ozbrojeném zápase, jejich úloha, podstata činnosti v něm, způsoby, formy, podmínky těchto činností,

- **využití, rozdělování sil a prostředků společnosti** ve prospěch ozbrojených sil i v ozbrojených silách.

Vojenská věda vychází a využívá výsledků jiných vědních oborů.

Svémi dosaženými výsledky poskytuje možnost učinit závěry, ale také klade specifické požadavky jiným vědním oborům.

Předmět zkoumání vojenské vědy svým vnitřním dělením je základem pro stanovení a vnitřní klasifikaci obsahu vojenské vědy.

V souvislosti s různým pojetím předmětu vojenské vědy (VV) je v současné době několik pojetí jejího obsahu.

Na základě jejich rozboru se jeví účelné **třídit vojenskou vědu** podle předmětu na:

- ▲ **vojenské umění**, souhrn poznatků, zásad, hypotéz a teorií o ozbrojeném zápase, způsobech, formách činnosti ozbrojených sil v něm,

- ▲ **teorie velení** jako souhrn poznatků, zásad, názorů, hypotéz a teorií o řízení činnosti ozbrojených sil,

- ▲ **teorii výstavby a organizace ozbrojených sil**,

▲ **teorii týlového zabezpečení a doplňování ozbrojených sil**, jako souhrn teorií, poznatků a zásad o využití rozdělení prostředků ze společenských zdrojů, umožňujících a udržujících funkční schopnost ozbrojených sil (v západních armádách je pohyb vojsk i zásobování označen pojmem "logistika"),

▲ **metodologii VV**,

▲ **obecné zásady VV** jako souhrn poznatků ovlivňujících všechny její části.

Kromě uvedených oblastí jsou otázky, které s vojenskou vědou úzce souvisí. Vzhledem k tomu, že v obecné rovině jsou předmětem jiných věd, řeší se jen dílčí problémy pro potřeby armád, je správné aplikovat a rozvíjet je v armádě jen v potřebném rozsahu. Do vojenské vědy je nezařazovat.

Vojenské umění (VU) je nejen nejdůležitější, ale také nejobsáhlejší součástí vojenské vědy. Jeho předmětem je studium vedení ozbrojeného zápasu jako celku, v něm vojenských činností různého měřítka, příprava i vedení ozbrojeného zápasu ve všech soudobých parametrech a situacích, včetně zvláštních forem bojové činnosti. Vojenské umění je technologií vedení ozbrojeného zápasu v různém rozsahu - úrovních.

Vojenské umění z hlediska rozsahu a rozmachu vojenských činností zahrnuje **vojenskou strategii, operační umění a taktiku**.

Vojenská strategie se zabývá přípravou, použitím a zabezpečením ozbrojených sil i teritoria státu, případně koalice států k dosažení stanovených politických cílů odstrašováním, či přímým použitím síly ve válce. Je to soustava vědeckých poznatků státu (koalice) o zákonech a zákonitostech ozbrojeného zápasu jako celku. Vychází se přitom z všestranných možností státu (ekonomických, technických, demografických, morálních), jeho historických zkušeností, možností bojové techniky vlastní i jiných vyspělých států.

Současně je to oblast praktické činnosti nejvyššího vojenskopolitického vedení, pokud jde o přípravu státu na válku a vedení ozbrojeného zápasu v konkrétních historických podmínkách.

Vojenská strategie je určující součástí vojenského umění, je nadřazena operačnímu umění a taktice.

Operační umění rozpracovává zásady použití velkých uskupení vojsk k postupnému dosažení plánovaných strategických cílů na válčišti. Vychází ze základních principů strategie. Jejich rozpracováním v intencích možnosti daného státu (koalice) vytváří podmínky pro jejich aplikaci. Jeho obsahem je teorie i praxe přípravy a vedení operací. Při naplňování svého obsahu operační umění:

- zkoumá zákonitosti obsahu a charakteru operačního použití svazů,
- rozpracovává způsoby přípravy a vedení operací,
- rozpracovává metody i způsoby organizace součinnosti a operačního zabezpečení vojsk v operaci,
- řeší otázky velení vojskům v operacích,
- zabývá se přípravou požadavků na organizační členění a výzbroj svazů,
- rozpracovává návrhy na operační přípravu území,
- vyhodnocuje názory možného protivníka na vedení bojové činnosti, jeho organizační struktury, výzbroj apod.

Taktika je nejnižší složkou vojenského umění. Je konečným prostředkem naplnění strategických cílů po jejich připravení operačním uměním. Zabývá se teorií i praxí vedení bojové činnosti jednotkami, útvary, svazky jednotlivých druhů vojsk a speciálních vojsk. Je prostředkem praktického uskutečnění zásad použití velkých uskupení vojsk bezprostřední bojovou činností. Využívá přitom výsledků dosažených strategickými a operačními prostředky, které jsou v soudobých podmínkách rozhodující.

Z uvedených teoretických zásad je jednoznačně patrná určující úloha strategie pro operační umění, jeho prostřednictvím také pro taktiku. To ovšem neznamená, že strategie je na operačním umění a taktice nezávislá. Na nich totiž ve většině případů závisí splnění cílů

strategie. Jsou proto prostředkem strategie, stejně tak je tomu se vztahem operačního umění k taktice.

Při zpracování vojenskostrategického pojetí obrany ČSFR je třeba vedle dosud uvedených skutečností vycházet především z:

- místa a úlohy ČSFR v Evropě, případně ve světě,
- vojenské doktríny ČSFR, která fixuje bojovou činnost ČSA jen na vlastní území,
- variant vojenského ohrožení státu,
- vojenskogeografických možností napadení ČSFR protivníkem,
- odsouhlasených limitů počtů bojové techniky a jejich možností.

Obecně ji lze charakterizovat jako systém teoretických zásad a praktického vytváření, zajišťování i splnění požadavků vojenské doktríny.

Vojenská doktrína je uplatněním především hlavních strategických principů v konkrétních podmínkách a možnostech daného státu. Je to soustava vědecky zdůvodněných státem (koalicí) přijatých teoretických zásad a názorů na charakter, základní i podstatné otázky přípravy, vedení války v současných podmínkách. V našich konkrétních podmínkách jde především o odvrácení ozbrojeného střetu, v případě napadení o vytvoření podmínek k zabezpečení svrchovanosti, samostatnosti naší republiky vedením úporné obrany založené na vysoké pružnosti a aktivitě. Toho lze dosáhnout zejména:

■ konkrétními a účinnými preventivními opatřeními s cílem zabránit napadení republiky protivníkem,

■ vypracováním komplexního systému ochrany státu, jeho obyvatel zejména před úhrozou a zasahováním zvenčí, přírodními katastrofami i mezinárodním terorismem,

■ vyhotovením uceleného systému obrany státu, vytvářením předpokladů pro jeho úspěšný chod již v míru pro případ jeho napadení protivníkem ozbrojenou silou.

Všechny tři základní způsoby zabezpečení svrchovanosti a samostatnosti je nutné provádět souběžně. Zatímco na prvních dvou se mohou ozbrojené síly armády států (koalice) jen spolupodílet, poslední je opodstatněním jejich bytí.

K vlastní vnitřní kategorizaci obsahu vojenské vědy nepostačuje však pouze hledisko prvního řádu příslušnosti k předmětu zkoumání.

Dalšími hledisky třídění obsahu vojenské vědy jsou:

- **formy ozbrojeného zápasu** (podle některých autorů rozsah bojové činnosti),
- způsob činnosti ozbrojených sil, pod nímž se rozumí buď **bojová činnost** (zaměřená na ničení sil a prostředků protivníka), anebo činnost zaměřená **k přípravě bojové činnosti** (v podstatě jsou to přesuny, činnost v prostorech rozmístění v hloubce) a činnost, která má mařit, omazovat nebo odstraňovat následky činnosti protivníka, vytvářet nejpříznivější podmínky pro činnost vlastních sil; jde o oblast chápánou pod pojmem **zabezpečení bojové činnosti**,
- podle druhů ozbrojených sil,
- podle druhů vojsk nebo prostředků a materiálu,
- podle druhu bojové činnosti, který je určován poměrem mezi základními prvky činnosti - palbou a pohybem.

Výchozím fenoménem pro vojenskou vědu, formulování jejích postulátů, rozvoj je ozbrojený zápas a jeho vývoj v závislosti na konkrétních podmínkách, zejména vědeckotechnickém pokroku, promítajícím se také do parametrů bojové techniky.

Ozbrojený zápas je součástí války. Válku lze chápat jako časově a prostorově vymezený úsek celkového života lidské společnosti, kdy politika války zúčastňujících se států je jak co do funkce, tak co do obsahu pokračováním politiky uplatňované v době do zahájení války a

je uskutečňována jako hlavní, nezbytnou, nikoli však jedinou formou - ozbrojeným zápasem, zásadně ovlivňujícím celkový život a vývoj válčících stran.

Ozbrojený zápas je násilí, uskutečňované především bojovou činností.

Cílem ozbrojeného zápasu jako nejcharakterističtější součásti války je zabezpečit splnění politických, ekonomických, náboženských, etnických, případně dalších požadavků jedné strany na úkor strany druhé tehdy, když jinými - mírovými prostředky, je není možné dosáhnout. Jde o oboustranný proces, v němž se řeší antagonistické zájmy a ve kterém obě strany usilují o to, aby jejich zájmy byly splněny, či respektovány.

Zatímco jedna z bojujících stran se snaží násilnými prostředky změnit současnou situaci ve svůj prospěch na úkor strany druhé, jejím napadením, agresí (útokem), druhá naopak usiluje o udržení statu quo činností namířenou proti útoku protivníka - obranou. S konečnou platností řeší tento rozpor ničení protivníka při současném zachování nejvyšší vlastní bojeschopnosti.

Cílem ničení je jednak živá síla protivníka, jednak jeho bojová technika, která zvyšuje lidské možnosti ničit, v poslední době také ničení zdrojů doplňování jak živé síly, tak techniky - ekonomiky státu.

Poněvadž ozbrojené síly a prostředky i jejich zdroje jsou rozmístěny v prostoru, je nezbytnou součástí ozbrojeného zápasu terén, který je reálným projevem prostoru a jako takový svou tvárností, průchodností (mění se s počasím) a rozlohou ozbrojený zápas bezprostředně ovlivňuje.

Zkušenosti z minulých válek svědčí o tom, že při ozbrojeném zápasu nemusí vždy jít o zničení úplné, totální. Pro ukončení bojové činnosti je rozhodující, aby jeden z protivníků nebyl schopen, nebo to pro něho nebylo nadále účelné, ozbrojenou silou pokračovat v prosazování, či obhajování svých požadavků, kvůli nimž ke konfliktu došlo, nebo aby se jejich dalšího prosazování zbraněmi vzdal.

Ozbrojené síly státu představují rozporuplný systém. Mají v sobě prvky zabezpečující jim co nejvyšší stabilitu, tj. schopnost poměrně samostatně a účinně působit (je to dáno vyvážeností organizace armády a jejího organizačního členění), jednak prvky umožňujícími uvést systém protivníka do stavu největší labilit. Dosahuje se toho narušením jeho vyváženosti, snížením hodnoty - váhy některého z prvků, či subsystémů ozbrojených sil protivníka, ale také vlastních sil protivníkem, jejichž přivedením pod únosnou mez dojde ke ztrátě možnosti účinně působit.

Zatímco stabilita je základem uchování bojeschopnosti ozbrojených sil, vytváří labilita podmínky ke vzdání se požadavků, za jejichž splnění je ozbrojený zápas veden. Nezáleží přitom na tom, zda jde o požadavky, zaměřené na další zlepšení, nebo u druhé bojující strany o zajištění obhájení nynějšího situace.

Poněvadž jak udržení stability vlastního ozbrojeného systému, tak vyvolání labilit u ozbrojeného systému protivníka je důsledkem fungování systému jako celku, je třeba ke stanovení prvků, ať již stabilizačních, či ovlivňujících nestabilitu protivníka, provést jeho rozbor.

Z funkčního hlediska má každý ozbrojený systém čtyři základní podsystémy, a to: ničení, manévr, zabezpečení, velení, které jsou na sobě závislé, vzájemně se doplňují, podmiňují a podporují. Pro nejvýhodnější fungování ozbrojeného systému je základní podmínkou kvantitativní a především však kvalitativní vyváženost podsystémů ozbrojeného systému. Hodnota ozbrojeného systému jako celku se řídí principem nejslabšího článku. Narušení - snížení hodnoty jednoho z podsystémů pod určitou mez může vést až ke zhroucení systému jako celku.

Ničení je v podstatě jedinou bezprostřední podmínkou prosazení těch politických cílů, které jsou ozbrojeným zápasem sledovány. Představuje souhrn všech používaných prostředků ničení. Jejich úkolem je ničit síly a prostředky všech podsystémů protivníka, zejména těch jejich částí, které mají pro úspěšné vedení bojové činnosti největší význam. Podle potřeby a možností (mění se s rozvojem výrobních sil) mařit také jejich manévr v závislosti na dané

situaci (míře vyrovnanosti obou protivníků) se tím vytvářejí podmínky k tomu, aby byl zlepšen celkový, zpravidla však z počátku jen prostorové a časové omezený poměr sil.

Stupeň dosažené změny přímo závisí na množství, účinku i dosahu použitých prostředků ničení a na cílech, k jejichž ničení jich bylo použito. Řečeno jinými slovy to znamená, že kvalitativnějšími prostředky ničení i jejich početně větším použitím lze dosáhnout rozhodnějších změn v poměru sil obou protivníků a v kratším čase.

Objekty ničení se volí tak, aby zahrnovaly nejdůležitější části ozbrojeného systému protivníka, snižovaly na co nejmenší míru jeho možnost působit proti vlastním silám. Tím jsou současně vytvářeny podmínky pro uchování co nejvyšší bojové schopnosti vlastního ozbrojeného systému.

Cílem použití prostředků ničení je získání celkové nebo alespoň prostorové a časové převahy nad protivníkem.

Jejím projevem je **útok**, opakem, který převaze čelí, je **obrana**.

Prostorová a časová převaha jsou rozhodující pro narušení vyváženosti, sladěnosti, a tím pro vyvolání labilitu části, postupně i celého ozbrojeného systému protivníka.

Podsystem ničení plní tak funkci hlavního regulátoru poměru sil obou protivníků. Jeho účinnost je dána možnostmi, kvalitou, stupněm ovládnutí prostředků ničení lidmi a odpovídá organizačnímu začlenění těchto prostředků v souhlase s jejich vlastnostmi i možnostmi plnit dané úkoly.

V soudobých zbraňových systémech má každá součást vojenského umění, to znamená strategie, operační umění i taktika vlastní prostředky, jimiž může působit na protivníka. Čím vyšší součást, tím má prostředky účinnější a kvalitnější. Již v současné době lze říci, že právě strategie a operační umění jsou vybaveny prostředky, které jsou schopny rozhodnout o výsledku ozbrojeného zápasu, nebo k tomu alespoň vytvořit nejprůzračnější podmínky. Perspektivně, s vědeckotechnickým rozvojem a jeho využitím při konstrukci nových zbraňových systémů podíl i význam strategie a operačního umění na bezprostředním ničení protivníka včetně rozvrácení jeho ozbrojeného systému dále vzroste. To ovšem neznamená, že význam taktiky v ozbrojeném zápase poklesne. Jejím úkolem bude dokončit s využitím ničivých účinků strategických, operačních prostředků a s minimálními ztrátami zničení těch sil, prostředků protivníka, jejichž uchování by mohlo být v blízké budoucnosti zdrojem opětovného nebezpečí ozbrojeného konfliktu. Názorným příkladem o tom je nedávno ukončená válka u Perského zálivu.

Důsledkem účinného použití podsystemu ničení je rovněž vytvoření podmínek pro uskutečnění manévru především taktickým stupněm. Lze proto říci, že palebný podsystem je činitelem nejen přímo ovlivňujícím labilitu ozbrojeného systému protivníka, ale také faktorem, přispívajícím nepřímo podsystemem manévru ke stabilitě ozbrojeného systému vlastního (jeho ochranou před ničivými účinky protivníka).

Podsystem manévru tvoří prostředky, umožňující mobilitu sil, prostředků ničení, zabezpečující tak jejich co nejvyšší a účinné využití.

Použití prostředků ničení musí totiž v závislosti na jejich různém dosahu nutně předcházet manévru, který je přiblíží na účinnou vzdálenost. Podsystem manévru tak umožňuje nepřetržitě nebo alespoň co nejčastěji (podle dob nutných na přemístění) použít prostředků ničení. To v podstatě jakoby zvyšovalo - násobilo jejich počet, a tím také schopnost ničit protivníka.

S manévrou schopností ozbrojeného systému roste také možnost předejít protivníka v ničení, což opět přispívá k udržení bojové schopnosti vlastních vojsk neboli ke stabilitě vlastního ozbrojeného systému (část prostředků protivníka je vyřazena dřív, než může být použita).

Vhodnost, v závislosti na účincích prostředků ničení přímo nutnost předejít protivníka v jejich použití zdůrazňuje význam včasného manévru v ozbrojeném zápase.

Podsystem manévru vytváří podmínky pro prostorové a časové získání převahy nad protivníkem nebo k jejímu vyrovnání, případně alespoň ke zlepšení poměru sil tam, kde je příliš nevýhodný.

Tento podsystém tím nabývá charakteru hlavního stabilizačního prvku vlastního ozbrojeného systému a palebným systémem umožňuje získat, či udržet prostorovou a časovou palebnou převahu. Tak nepřímě ovlivňuje také labilitu ozbrojeného systému protivníka. Současně včasný manévru chrání ostatní podsystémy proti ničivým účinkům protivníkových prostředků ničení, přispívá k udržení stability vlastního ozbrojeného systému.

Výsledkem účinného a sladěného působení obou těchto podsystémů je předpoklad, že útočník bude donucen přejít do obrany, naopak získaná převaha dovoří obránci přechod do útoku v daném prostoru a čase. To však nemusí ještě znamenat celkovou změnu poměru sil.

Společnému fungování podsystému ničení a manévru je vlastní schopnost vytvářet podmínky pro střídání útoku i obrany jednou bojující stranou. Při prostorových parametrech ozbrojeného zápasu docházelo, bude docházet dokonce k tomu, že útok a obrana byly, budou náplní bojující strany současně, ale na různých směrech, či v prostorech.

Skutečnost, že podsystém ničení umožňuje zejména u taktického stupně uplatnění podsystému manévru, který je zase naopak nezbytným předpokladem, ale také následkem působení podsystému ničení (který umožňuje zejména na bojišti uplatnit podsystém manévru) dokazuje, že oba tyto podsystémy spolu těsně souvisí. Lze dokonce říci, že tvoří dvě neoddelitelné, vzájemně spjaté, společně působící části jednoho celku, které se spolu prolínají, podmiňují, doplňují v prostoru a čase.

Žádný z nich není schopen sám o sobě zabezpečit ani úplné zničení protivníka, ani své vlastní bytí, především u taktických organizačních stupňů.

Vzájemná závislost obou podsystémů (jakási jejich "dvojedinost"), je zejména u taktického měřítku základní, zcela objektivní a nezměnitelnou podmínkou jejich další reprodukce, ta je nezbytným předpokladem konečného úspěchu. Lze shrnout, že podsystém ničení podmiňuje podsystém manévru a obráceně, přičemž rozhodující je podsystém ničení.

"Dvojedinost" podsystému ničení a manévru je také nejúčinnějším způsobem ochrany prostředků ničení. Při soudobých prostředcích průzkumu jsou jedním z nejčastějších objektů jejich pozornosti, tím také ničení. Změna palebných postavení je proto zásadním předpokladem pro jejich přežití. Soudobé, ale zejména perspektivní možnosti prostředků ničení vedou k tomu, že do budoucna lze uvažovat s omezováním statických odpalovacích zařízení a zaměřit se na odpalovací zařízení pohyblivá. Význam tohoto požadavku u potvrzují zkušenosti z použití raket Scud iráckou armádou za války u Perského zálivu.

Ochrana manévru před ničivými prostředky protivníka se v plném rozsahu vztahuje také na ostatní podsystémy, zejména velení.

Poněvadž podsystém manévru tvoří z hlediska vedení bojové činnosti spolu s ničením uzavřený celek, klesá jeho význam s růstem možností - dosahu prostředků ničení.

To platí zejména v současnosti, kdy každá složka vojenského umění má své prostředky ničení a není proto tak závislá na složce nižší, jako tomu bylo dříve, ale právě naopak. Soudobé strategické a operační prostředky ničení svými účinky vytvářejí pro splnění stanovených úkolů podřízenými nejvýhodnější podmínky ničením rozhodujících sil, objektů protivníka, podřízené stupně tak dosažení vytyčených cílů jen dokončují.

Podsystém velení plní v rámci ozbrojeného systému funkci koordinační. Zabezpečuje především sladění účinné a cílevědomé použití ostatních podsystémů ozbrojeného systému. Tvoří její řídicí a součinnostní faktor - velitelský sbor se svými schopnostmi, používanými metodami a prostředky velení.

Situaci (vojsk, terénu i počasí) nejpříznivější a včas skutečně rozhodnutí (dříve, než protivník) násobí možnosti i účinnost účinků jak obou předchozích, tak také zabezpečovacího podsystému, je rozhodující podmínkou i pro dosažení konečného úspěchu. Sebelepší podsystémy ničení a manévru nebudou nic platné, nebo alespoň jejich účinnost bude značně menší, nebudou-li správně, účinně využity a zabezpečeny.

Velitelský sbor je hlavním vykonavatelem podsystemu velení. Jeho teoretická úroveň, schopnost tvůrčího myšlení, uplatnění teoretických poznatků, využití vlastní bojové techniky v konkrétních podmínkách, organizační a řídicí schopnost jsou důležitými činiteli při zabezpečení úspěchů jak ozbrojeného zápasu vcelku, tak jeho jednotlivých částí.

Podsystem velení tím, že ovládá, řídí, disponuje oběma předchozími podsystemy, ale také podsystemem zabezpečení, čímž vytváří podmínky pro životnost celého systému, je důležitým stabilizačním prvkem vlastního ozbrojeného systému, současně tím stejnou měrou ovlivňuje labilitu protivníka.

Zabezpečovací podsystem zahrnuje síly a prostředky, jejichž úkolem je vytvořit nejvýhodnější podmínky pro činnost všech tří předchozích podsystemů. Tím se nepřímo podílí na plnění jejich úkolů, je prvkem přispívajícím jak ke stabilitě vlastního ozbrojeného systému, tak i zprostředkovaně ovlivňuje labilitu systému protivníka.

Zabezpečovací podsystem je proto vzhledem k předchozím podsystemům pomocným, podmiňuje však jejich akceschopnost a životaschopnost. Patří do něho všechny druhy zabezpečení bojové činnosti, včetně materiálně technického. Zvláštní význam přitom má zejména v soudobých podmínkách včasné zabezpečení potřebných (obsahem i počtem) informací všeho druhu jako podmínky pro nejvýhodnější chod všech ostatních podsystemů a také ozbrojeného systému jako celku.

Z rozboru ozbrojeného zápasu je zřejmé, že jej uskutečňují ozbrojené systémy, tvořené lidmi, které využívají různé prostředky, bojové, výpočetní, informační a jinou potřebnou techniku. Z funkčního hlediska sil jsou lidé a používané prostředky uskupeny do čtyř zmíněných základních podsystemů.

I když vědeckotechnický rozvoj vytváří předpoklady pro získání převahy nad protivníkem, rozhodující význam, jak o tom svědčí zkušenosti z války u Perského zálivu, mají lidé. Stupeň, jímž zvládnou prostředky a bojovou techniku, které mají, tvůrčí způsob využití jejich vlastností i možnosti, jejich iniciativní uplatnění v dané situaci, formulování požadavků na zlepšení a konstrukci nových prostředků, bojové techniky apod. násobí bojový potenciál ozbrojených sil, je hnací silou jejich průběžného rozvoje a zkvalitňování.

Z hlediska členění, složení ozbrojených sil i toho, čím jsou ovlivňovány, jeví se v ozbrojeném zápase následující hlavní závislosti, vztahy, podmíněnosti, a to mezi:

- způsobem vedení ozbrojeného zápasu a politickými cíli, jež jsou jím sledovány,
- proti sobě stojícími ozbrojenými systémy jejich možnostmi,
- jednotlivými komponenty - podsystemy daného ozbrojeného systému.

Poněvadž ozbrojený zápas probíhá v prostoru a v čase, je nutné jej v těchto veličinách také zkoumat. Jednak jako celek, jednak v jeho jednotlivých částech: bojích a operacích.

Výše uvedené vztahy, závislosti a podmíněnosti jsou výchozími podmínkami pro ozbrojený zápas, jsou ještě, než k němu dojde, tedy mimo něj, vně a do něho vstupují již jako hotoví, předem daní činitelé. Domnívám se, že proto je třeba z nich vycházet. Hlavní při tom je vyhodnotit předpokládaného (pravděpodobného) protivníka, jeho možnosti, pravděpodobné směry jeho působení a možnosti, srovnat tyto možnosti s vlastními, určit, co a jak dělat, řešit otázky možných spojenců, mezinárodní reakce na případný ozbrojený konflikt, vyvodit možnou dobu trvání konfliktu, co je nutné připravit k jeho zabezpečení, především po stránce ekonomické, materiální, teritoria, přípravy ozbrojených sil a obyvatelstva apod. Jde vesměs o otázky strategického charakteru.

Zbývající dva body vztahů, závislosti a podmíněnosti jsou ozbrojenému zápasu vlastní. Jejich těžiště je nezbytné vidět ve vedení ozbrojeného zápasu, nejsou náhodné, ale řídí se určitými pravidly - zákony.

